8.2.2023

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lainsäädäntöneuvos Annika Parsons, puh 050-3259860

Hallintovaliokunta 8.2.2023

HE 31/2022 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain 40 ja 48 §:n muuttamisesta

SISÄMINISTERIÖN VASTINE

40 § *Jälkiraivaus ja -vartiointi sekä jälkitorjunta*

Ympäristöministeriö katsoo, että pykälään esitetyt muutosehdotukset selkeyttävät eri toimijoiden välistä vastuunjakoa. Ympäristöministeriö sekä Teollisuuden Voima Oyj (TVO) ja Posiva Oy (Posiva) pitävät kuitenkin tärkeänä, että pelastustoiminnan lopettamisesta tehtäisiin aina kirjallinen päätös.

Työ- ja elinkeinoministeriön, TVO:n ja Posivan lausuntojen mukaan sääntelyesitys jättää epäselväksi, rajoittuvatko ydinlaitoksen omistajan velvollisuudet säteilyvaaratilanteesta aiheutuvan altistuksen rajoittamisessa laitosalueelle.

Säteilyturvakeskuksen (STUK) mukaan 40 §:n muotoilu saattaa joissain tilanteissa olla ristiriidassa säteilylain 138 ja 139 §:n kanssa, joissa käsitellään vallitsevan altistustilanteen hoitamisen vastuita. Lakiehdotuksessa ja säteilylain 138 §:ssä määrätyt toimet säteilyvaaratilanteessa ja sen jälkitilanteessa ovat käytännössä samat, vaikka niistä käytetään eri termejä. Ajallisesti pykälien soveltaminen saattaa tapahtua osittain tai kokonaan samaan aikaan. Lakiehdotuksessa pelastuslain 40 § tulisi sovellettavaksi sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Säteilylain 138 § tulee sovellettavaksi, kun säteilyvaaratilanteesta on siirrytty vallitsevaan altistustilanteeseen. Onnettomuuden luonteesta ja kehityksestä riippuen vallitsevaan altistustilanteeseen siirtyminen voi tapahtua joko samaan aikaan, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä, tai selvästi myöhemmin.

TVO ja Posiva lausuvat, että esityksen perusteluissa käytetyistä termeistä ei käy selkeästi ilmi, mitä eroa on säteilyvaaratilanteella, säteilyonnettomuudella, ydinvahingolla ja ydinonnettomuudella. Perusteluissa käytetään eri termejä ilman, että niiden merkitystä on avattu.

Sisäministeriön vastaus

Esityksen mukaan pelastustoiminnan päättymisen ajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja, joka tekee päätöksen pelastuslain 34 §:n 4 momentin mukaisesti. Voimassa olevan pelastuslain 34 §:n 4 momentin mukaan, jos eri viranomaisille ja tahoille kuuluvien vastuiden ja toimivaltuuksien selkiyttämiseksi on tarpeen, pelastustoiminnan johtajan tulee tehdä pelastustoiminnan aloittamisesta tai lopettamisesta nimenomainen päätös. Päätöksestä on ilmoitettava asianomaisille viranomaisille ja asianosaisille heti, kun se on mahdollista. Pyydettäessä päätös on vahvistettava kirjallisesti.

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta (HE 184/2022). Kyseisen pelastuslakia koskevan muutosesityksen (HE 184/2023) valmistelun sekä meneillään olevan eduskuntakäsittelyn aikana sisäministeriö on arvioinut pelastuslain 34 §:n 4 momentin säännöstä ja sitä, tulisiko pelastustoiminnan lopettamisesta tehdä aina kirjallinen päätös. Sisäministeriö on esittänyt pelastuslain 34 §:n muuttamista (HE 184/2022) niin, että päätös tulisi antaa tarvittaessa kirjallisesti. Pelastustoimen lopettamista koskeva päätös olisi tarve antaa kirjallisesti silloin, kun päätöksellä on vaikutusta toisen henkilön, viranomaisen tai muun toimijan oikeuksiin tai velvollisuuksiin, kuten esimerkiksi velvollisuus jälkiraivaukseen ja vartiointiin ja

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lainsäädäntöneuvos Annika Parsons, puh 050-3259860

öljyvahingon jälkitoimiin. Tästä syystä esitettyä 40 §:ää ei ole sisäministeriön näkemyksen mukaan perusteltua muuttaa. Pelastustoiminnan päättymisen ajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja ja jatkossa päätös tulisi antaa pelastuslain 34 §:n 4 momentin mukaan kirjallisesti tarvittaessa esimerkiksi, kun päätöksellä on vaikutusta jälkiraivaus ja -vartiointivelvollisuuteen.

Kohteen omistajan velvollisuudet pelastuslain perusteella rajoittuvat vain heidän omaan omaisuuteensa ja laitosalueelle. Muista vastuista on säädetty esimerkiksi ydinvastuulaissa (484/1972), säteilylaissa (859/2018) ja ydinenergialaissa (990/1987). Termien määritelmät löytyvät säteilylain 4 §:stä, ydinvastuulain 1 §:stä ja ydinenergialain 3 §:stä.

Säteilylakia sovelletaan säteilytoimintaan, vallitsevaan altistustilanteeseen ja säteilyvaaratilanteeseen. Säteilylain 138 § mukaan toiminnanharjoittaja, jonka toiminnan seurauksena on syntynyt vallitseva altistustilanne, on velvollinen selvittämään siitä aiheutuvan säteilyaltistuksen ja huolehtimaan suojelutoimista sekä toiminnan harjoittamiseen käytettyjen alueiden, tilojen, rakenteiden sekä ympäristön puhdistamisesta radioaktiivisista aineista. Lisäksi säteilylain 22 §:ssä säädetään siitä, että toiminnanharjoittaja vastaa toiminnan säteilyturvallisuudesta. Pykälässä myös kielletään tämän vastuun siirtäminen muulle taholle. Lisäksi säteilylain 139 §:ssä käsitellään toissijaista vastuuta tilanteessa, jossa toiminnanharjoittaja ei täytä tai kykene täyttämään 138 §:n vaatimuksia.

Ajallisesti pelastuslain 40 § tulisi sovellettavaksi sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Säteilylain 138 § tulee sovellettavaksi, kun säteilyvaaratilanteesta on siirrytty vallitsevaan altistustilanteeseen. Onnettomuuden luonteesta ja kehityksestä riippuen vallitsevaan altistustilanteeseen siirtyminen voi tapahtua joko samaan aikaan, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä, tai selvästi myöhemmin.

Jotta säteilylain 138 § tulisi selkeästi ensisijaisesti sovellettavaksi suhteessa pelastuslakiin, sisäministeriö ehdottaa, että esityksen 40 §:n 1 momentti korjattaisiin Seuraavasti:

40 § *Jälkiraivaus ja -vartiointi sekä jälkitorjunta*

Kohteen omistaja on velvollinen huolehtimaan tulipalon tai muun onnettomuuden jälkiraivauksesta ja -vartioinnista sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Jos muussa laissa ei toisin säädetä, kohteen omistaja on lisäksi velvollinen huolehtimaan säteilyvaaratilanteen jälkiraivauksesta ja -vartioinnista sekä säteilyvaaratilanteesta aiheutuvan altistuksen rajoittamisesta sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Pelastustoiminnan päättymisen ajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja. Sen lisäksi mitä 34 §:n 4 momentissa säädetään, pelastustoiminnan lopettamisesta on ilmoitettava öljyvahinkojen osalta öljyvahinkojen jälkitorjunnasta vastaavalle viranomaiselle ja säteilyvaaratilanteiden osalta Säteilyturvakeskukselle.

— — — — — — — — — — — —

48 § Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma

Liikenne- ja viestintäministeriö, Ympäristöministeriö Helsingin kaupungin pelastuslaitos ja Väylävirasto kannattavat 48 §:ään esitettyjä muutoksia. Muilla lausunnon antaneilla ei ollut lausuttavaa lakiesityksestä.

Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota 48 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin, jotta pykälän suhteesta vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005, jäljempänä kemikaaliturvallisuuslaki) säädettyyn ei jäisi epäselvyyttä. Pykäläkohtaisissa perusteluissa on mainittu, että kemikaaliturvallisuuslaissa ei ole määritelty tuotantolaitosta, vaan turvallisuusselvitys. Tuotantolaitos on määritelty kemikaaliturvallisuuslain 6 §:n 1 momentin 11 kohdassa ja kemikaaliturvallisuuslain 30 §:n 1 momentissa ja 62 §:n 1 momentissa säädetään toiminnanharjoittajan velvoitteesta laatia turvallisuusselvitys tuotantolaitoksessa, jossa vaarallisten kemikaalien käsittelystä ja varastoinnista voi aiheutua suuronnettomuus.

8.2.2023

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lainsäädäntöneuvos Annika Parsons, puh 050-3259860

Sisäministeriön vastaus

Pykälän 1 momentin 2 kohtaa esitetään selkeytettävän oikeusministeriön laintarkastuksen tekemien huomioiden perusteella. Voimassa olevassa pelastuslain 48 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään, että ulkoinen pelastussuunnitelma on tehtävä alueelle, jolla on vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 30 §:n 1 momentissa tai 62 §:n 1 momentissa tarkoitettu tuotantolaitos, josta toiminnanharjoittajan tulee laatia turvallisuusselvitys. Kemikaaliturvallisuuslain kyseisissä 30 ja 62 §:ssä ei ole määritelty tuotantolaitosta, vaan turvallisuusselvityksen laatimisvelvoitteesta. Tästä syystä kyseistä 2 kohtaa tulisi täsmentää esityksen mukaisesti siten, että säännöksen sisältöä ei kuitenkaan muutettaisi nykyiseen.